

РЕЦЕНЗИЯ

От: доц. д-р Константин Василев Пехливанов, доцент в Юридическия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.6 Право

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ с автор Таня Николаева Костадинова и название „Международноправни аспекти на трафика на деца“

Основание за представяне на рецензията: Заповед № РД-212053/15.11.2024 г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ и решение на научното жури, взето по Протокол № 1 /18.11.2024 г., което ми възлага изготвяне на рецензия

Уважаеми членове на научното жури,

След издаването на цитираната по-горе заповед на Ректора на Пловдивския университет и решението на почитаемото научно жури, което ми възлага изготвяне на рецензия, излагам своите изводи по представения дисертационен труд за придобиване на ОНС „доктор“ и придружаващия го комплект от документи.

Таня Николаева Костадинова (зачислена в докторантура с фамилия Иванова) е представила пълен комплект документи, изисквани от ЗРАСРБ, ППЗРАСРБ и Правилника за развитие на академичния състав на Пловдивския университет. Авторефератът е оформен коректно, отразява точната структура на дисертационния труд, и е преведен на чужд език, традиционно използван в професионалното направление. Дисертантът има три публикации, което изпълнява минималните национални изисквания. В резултат, процедурата е допустима за разглеждане по същество пред научно жури.

Изводите ми по съществуващото на научния труд са следните:

Дисертационният труд има общ обем 207 страници. В него влизат титулна страница, съдържание, списък на използваните съкращения, въведение, три глави,

заключение и списък на използваната литература. Същинският аналитичен текст на трите глави е 150 страници. Намирам общия обем за задоволителен и съответстващ на утвърдените в практиката критерии за научен труд. Цитирани са общо 23 източника на български и руски език, 37 на английски език; статии и електронни източници на български и руски език - 10, на английски език - 63; съдебна практика – 13 акта; нормативни актове и документи от международната практика - 157. Базата на източниците намирам за задоволителна по проблем, който не е изследван особено много в нашата доктрина.

Уводът поставя като цел на научното изследване чрез изясняването на международноправните аспекти при трафика на деца да се посочат най-подходящите мерки за тяхната защита на международно ниво; да се установят конкретни пропуски и несъответствия в международноправните норми, водещи до проблеми при реализирането на закрилата на децата. За постигането на тези цели са поставени следните работни задачи, при чието реализиране се достига до крайната поставена цел на дисертационния труд: класифициране на международноправните актове, регламентиращи трафика на деца; проучване на разпоредбите на Протокола от Палермо и на други международни договори, регламентиращи защитата на децата от трафик; анализиране същността на международните аспекти при трафика на деца, разглеждане на съществуващите различни възрастови граници, определящи началния и крайния момент на детството в международните договори за защитата на децата от трафик. Последната задача намирам особено важна за изготвяне на практически приложими ориентири в работата на правоприлагащите и правораздаващите органи. Намирам целите на дисертационния труд постигнати, за което излагам съображения по-долу.

Методологията на изследването включва нормативния, формално-логическият, дедуктивен и индуктивен метод; сравнителноправния и правно-историческият анализ. Приложение в дисертационния труд намира и извършеният анализ на практиката на международни съдилища, както и методът на критичния анализ относно възгледите в доктрината. Поради недостатъчното разглеждане на темата в България приоритет е отдаден на чужди източници. Разгледани са и отправените препоръки към България от Комитета по правата на детето, Групата експерти за борба с трафика на хора към Съвета на Европа, както и постановената практика от ЕСПЧ и Интерамериканския съд по правата на човека. Оценявам положително изследването на препоръките, които макар и да не са формално задължителен акт, поради високия авторитет на отправящите ги органи имат значение в правоприлагането и процеса на изработване на бъдещи правни

източници, т.е. имаме актове от категорията *soft law*.

Като предмет на научното изследване са определени същността и особеностите при трафика на деца и международноправна закрила на децата от трафик, а обект на изследване са международноправните аспекти при трафика на деца и проблемите, свързани с тяхната защита.

Глава първа на дисертацията е озаглавена „Преглед на правната регламентация на проблема трафик на деца в международното право“. В Раздел 1 подробно е разгледано историческо развитие на международноправните инструменти за трафик на деца, като са проучени международните актове, приети от Обществото на народите (ОН) и Организацията на обединените нации (ООН). Авторът е избрал хронологичния критерий, който намирам практически оправдан за целите на изследването. Наред с основните международни договори за борба с трафика на хора са разгледани и разпоредбите, регламентиращи правото в областта на трафика на деца, както и задълженията на държавите, ратифицирали съответните договори. Направен е и правно-исторически обзор на развитието на дефиницията за трафик на деца от Международната конвенция за предотвратяване на търговията с бели роби от 4 май 1910 г. до приемането на Протокола от Палермо от 2000 г. Отделено е внимание на процесите, свързани с търговията на „бели робини“, които спомагат за развитието на борбата с трафика на хора, респ. на деца. Изследването на правната уредба в цялост е подходящо съчетано с изследването на правоприлагането и въпросите на тълкуването в конкретни случаи, като е приложен изследователският метод *case study*.

Вторият раздел на тази глава съдържа анализ на определенията за робство, търговия и трафик на деца в международното право. Въобще, дисертационният труд отделя особено внимание върху връзката между робството и трафика на хора, доколкото в международноправната доктрина този проблем не е подробно разгледан. В доктрината трафикът на хора, вкл. и на деца често се определя като „робство“ или „съвременна форма на робство“, а от друга страна робството се възприема по начин, който разширява обхвата му и се отнася до ситуации, свързани с трафик на хора. Поддържам наблюдението на автора, че в литературата се наблюдава употреба на термините „търговия“ и „трафик на деца“ като синоними, но всъщност това са две различни престъпления. Изследвано е включването на робството и подобните на робството практики в определението за трафик на деца като доказателство за съществена връзка между двете концепции. В тази връзка са разгледани Конвенция № 182 на Международната организация на труда от 1999 г. относно забраната и незабавни

действия за ликвидирането на най-тежките форми на детския труд и Римския статут на Международния наказателен съд. Приносен е анализът на употребата и тълкуването на определенията за търговия и трафик на деца в рамките на големите международни организации за закрила на детето, включително от Специалния докладчик на ООН по въпросите на търговията с деца, детска проституция и детска порнография и други материали, свързани със сексуално насилие над деца. На практика тези деяния често се пресичат и взаимно си влияят.

В третият раздел е изследвано определението за „дете“ в международноправните актове за защита от трафик, като е направен анализ на дефиницията за „дете“ в международното право. Подробно са разгледани текстовете на международните актове за правата на детето, като впечатлява научната добросъвестност на автора, който е издирил, систематизирал и анализирал разпоредби, включващи стари актове като Споразумението за борба с трафика на бели робини от 1910 г., съвременни актове като Протокола от Палермо от 2000 г., малко познати у нас регионални актове - Африканската харта за правата на човека и народите от 1981 г., Арабската харта за правата на човека от 2004 г., Американска конвенция за правата на човека от 1969 г.

Научният интерес на автора е съсредоточен върху Конвенцията на Съвета на Европа за борба с трафика на хора от 2005 г., но са анализирани и актове, които не съдържат експлицитно определение за „дете“, но са приложими. Приносно е изследването върху нови измерения при трафика на деца, към които спадат контрабандата на ембриони и сурогатното майчинство.

Втората глава на дисертационния труд е съсредоточена върху Конвенцията на ООН за правата на детето от 1989 г. с ударение върху чл. 35 от нея, като се проучва историята на възникване на тази разпоредба. Юридически приносно намирам направената съпоставка между определението за трафик на деца, посочено в Протокола от Палермо и разпоредбата на чл. 35 от Конвенцията за правата на детето. Направен е критичен анализ на оригиналният текст на разпоредбата и превода на английски със семантичните различия, до които водят някои отклонения от буквалния превод и са направени предложения за прецизиране на нашия превод.

Подробно и точно са анализирани принципите на Конвенцията, изследвани са и разпоредби, които могат да имат значение в конкретни аспекти на защитата на детето. Приносно намирам и изследването върху Втория факултативен протокол и изследването

на въпроса дали приложението му следва да се ограничи до целите на сексуалната експлоатация или да включва и други, аналогично на Протокола от Палермо. Поддържам доводите, че чл. 35 от Конвенцията не ограничава търговията с деца по никакъв начин, следователно акцентът върху сексуалната експлоатация би довел до пряк конфликт между Втория факултативен протокол и конвенцията. При това изследване се прави ценно за правоприлагането категоризиране на критериите за приложимост на международноправните норми, които могат да са от полза в конкретни разследвания.

Трета глава на дисертационния труд представя институционалната система за защита на децата от трафик, както и на универсалните, регионалните и националните инструменти за тяхната закрила. Анализирани са процесът, свързан с противодействие на трафика на деца в основните органи на ООН и нейните организации. Тук практически е приносен Раздел 2 относно закрилата на детето от трафик под егидата Съвета на Европа, която се реализира от Експертната група за борба с трафика на хора (ГРЕТА). Проучена е практиката на ЕСПЧ и е обоснован изводът, че трафикът на деца е разгледан в практиката на ЕСПЧ съгласно чл. 4 от ЕКПЧ относно забраната за робство и принудителен труд. Разгледана е институционалната осигуреност на борбата с трафика на деца в различни държави, като са дадени практически полезни примери за институционални структури, които могат да бъдат заимствани.

От общотеоретична гледна точка намирам най-приносна първа глава, от гледна точка на практическа приложимост оценявам високо проследяването и анализа на органите, ангажирани в процеса в различни държави, в трета глава.

Приноси намирам: самият факт на научно изследване по въпроса, каквото в България не ми е известно, систематизацията на актове на международното право, включително малко познати регионални източници, точния анализ на принципите на Конвенцията на ООН в тяхната взаимовръзка. Специално оценявам анализа на гранични правни фигури, които имат отношения към трафика на деца. Приносно е въвеждането на понятиен апарат, който може да бъде полезен както в доктрината, така и в практиката, като са анализирани дефиниции за робство, търговия и трафик на деца, и изрично са отграничени една от друга.

Особено полезен е институционалният анализ в Глава трета, тъй докато при изграждане на адекватни органи у нас трябва да бъде отчетен чуждият опит и даден

модел да се избере за основен.

В обобщение, намирам, че дисертационният труд с название „Международноправни аспекти на трафика на деца“, изготвен от Таня Николаева Костадинова показва умение да се работи с множество международноправни източници, включително доктринални, и сложен понятиен апарат. Авторът е работил добросъвестно, анализирал е постиженията в международен план, извел е съответните изводи и е представил оригинален и приносен научен труд.

Критичните ми бележки са в качеството на редакционната страна на работата. При издаване, което пожелавам, то може да бъде отстранено.

Не съм установил данни за плагиатство и използване на чужди научни приноси по нерегламентиран от закона начин.

На основание изложеното, предлагам на почитаемото научно жури да присъди на Таня Николаева Костадинова образователната и научна степен „доктор“ по област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.6 Право, докторска програма „Международно право и международни отношения“.

Изготвил рецензията

(доц. д-р Константин Пехливанов)

27.01.2025 г.

Пловдив